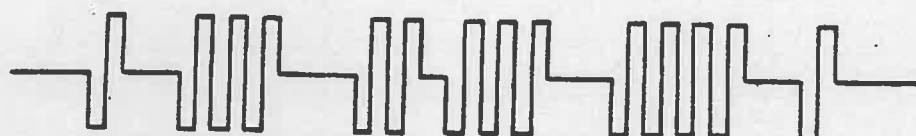
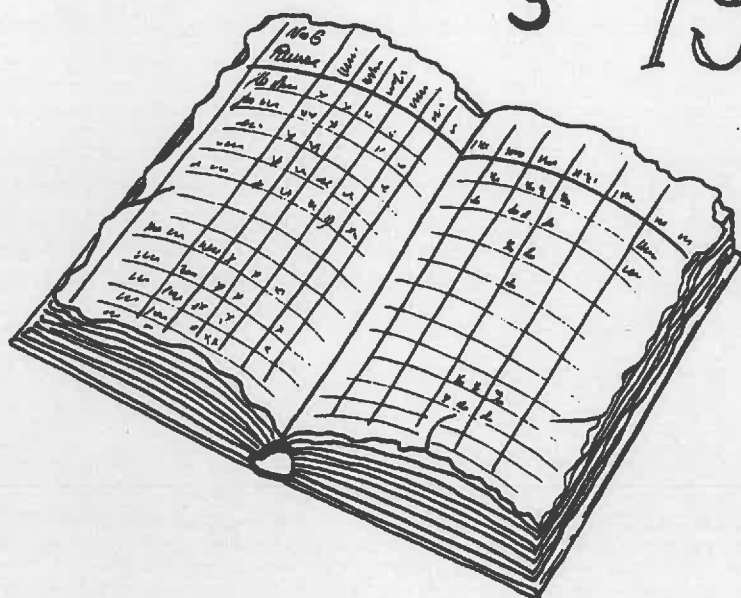
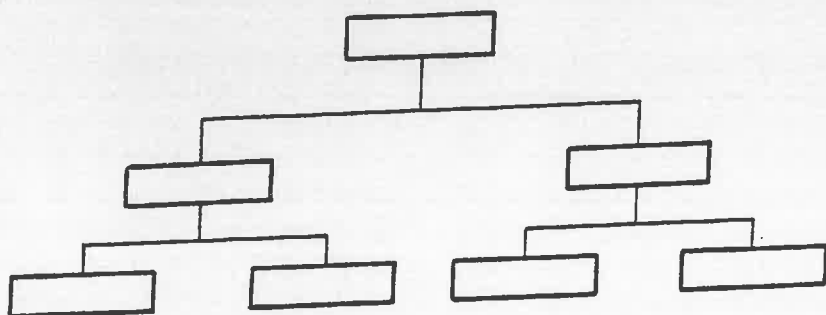

ORPANA

3 1985

10111001101110111101

ISSN 0359-128^x

PASI KUUSILUOMA :
TSS:n kevätretki Satakuntaan

KAARLO HAAPANEN :
Vanha sanomalehti on sukututkijalle apuna

JORMA RÄSÄNEN :
Räsästen sukuyhdistys r. 40-vuotias. Yhdistyksen alkuajat ja elämäkertatietoja perustajajäsen Martti Räsäsestä

EILA VIHTIÄLÄ :
Kustaa Vaasa ja Vihtiälä

RAIMO VASARA :
Laatimieni sukupuiden synnystä

TATU LEINONEN :
Cainuun Leinosten vaiheita 1550-1730

JORMA RÄSÄNEN :
Sukututkijan sanastoa - Kysymyksiä ja vastauksia

O R P A N A

Tampereen seudun sukututkimusseura r.y:n tiedotuslehti

N:o 3 1985

Toimittaja: Briitta Kekki
Vallerinkatu 13 - 15 A 2, 33270 Tampere
puh. 445 660

Puhtaaksikirjoitus: Marjatta Rintala
Kalkunviertotie 1 D 63, 33330 Tampere
puh. 432 004

Myynti ja tilaukset: Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5, 33100 Tampere
puh. 327 68

Kansilehti: Kalevi Mäki-Kihniä

Paino ja nidonta: Kopiopaino Ky.
Rautatienkatu 12, 33100 Tampere
puh. 313 16

Seuraava Orpanan numero, 4/1985 ilmestyy 3.12.1985. Siihen tarkoitettun materiaalin viimeinen palautuspäivä on 19.11.1985.

Orpanaa voidaan toimittaa tilaajille myös postitse, jolloin hintaan lisätään postimaksu. Maksu suoritetaan mukana seuraavalla tilillepanokortilla. On myös mahdollista tilata etukäteen koko vuosikerta. Tilaukset osoitetaan Milja Piepposelle.

*Tampereen seudun sukututkimusseuran hallitus ja Orpanan toimitus toivottavat kaikille Orpanan lukijoille aurinkoisen kirpeitä syys-
säitä ja tuloksekasta puuhailua sukututkimuksen parissa!*

TAMPEREEN SEUDUN SUKUTUTKIMUSSEURA R.Y.

Puheenjohtaja: Meri Tila
Rimminkatu 25 B 4, 33250 Tampere
puh. 231 24

Varapuheenjohtaja: Jorma Räsänen
Rongankatu 13 A 3, 33100 Tampere
puh. 298 24

Sihteeri: Leila Mäkinen
Lemminkäisenkatu 6 A 17, 33540 Tampere
puh. 554 339

Rahastonhoitaja: Rakel Kivimaa
Sammonkatu 28 K 105, 33540 Tampere
puh. kotiin 611 244, työhön 196 111/6812

Hallituksen muut jäsenet: Osmo Merikoski
Teivaalantie 76 A, 33400 Tampere
puh. 461 554

Orvo Lipponen
Tuomiokirkonkatu 25 B 39, 33100 Tampere
puh. 207 68

o o o

Edellisten kokousten ohjelmasta

Kevätkauden viimeinen varsinainen kokous oli 23.4. Läsnaolijat saivat ihailta vepsäläisten naisten käsitöitä: rouva Orispää oli antanut lainaksi vepsäläisiltä lahjaksi saamiaan käsipaikkoja ja Marjatta Räsänen selvitteli erään käsipaikan tarinaa. Suomen sukututkimusseuran TSS:lle lahjoittama karttataulu "Suomen sotaväenosastojen rekrytointialueet noin vuonna 1700" esiteltiin kokouksessa. J.Räsänen kertoi erillisprojekteista (Pirkanmaan mikrofilmien sisällysluettelon laadinnasta, eniten lainassolevien mikrofilmien kaksoiskappaleitten hankkimisesta, sukututkijaluettelon laatimisesta mikrofilmien lukulaitteen hankinnasta sekä esityksen tekemisestä kirjastolle, että seura saisi uudesta kirjastotalosta huoneen käyt-

töönsä, ja Anneli Lehtimäen tutkimuskohteesta "Miten sukujuhlia järjestetään ja vietetään".) Vesa Leppänen esitelmöi aiheesta "Kuvanveistäjä Lauri Leppäsen koti ja lapsuus". Seuran kevätretki 4.5. suuntautui mm. Lauri Leppäsen museoon Lauttakylässä - retkestä on kerrottu tarkemmin toisaalla lehdessä.

Syksyn ensimmäisessä kokouksessa 10.9. seuran puheenjohtaja Meri Tila kertoi hallituksen päätöksistä (ks. kohtaa "hallituksen kokouksista"). Sovittiin myös, että hallitus on toimikuntana uusia toimihenkilöitä ehdollepantaessa ja valittaessa. Orvo Lipponen esitelmöi Emil ja Erik Lindhin Valtionarkistossa säilytettävistä tutkimuksista, jotka koskevat suomalaisia sotilashenkilöitä. Kokouksen lopuksi uudet jäsenet esittäytyivät ja kertoivat tutkimuksistaan.

Kokouksessa 24.9. kuultiin, miten monivaiheinen prosessi laadukkaaseen sukukirjan tekemiseen on, kun Sakari Siltaloppi esitteli juuri ilmestyneen sukukirjan "Petter Hällströmin suku". Hänen jälkeensä Kyllikki Helenius kertoi Hällströmin suvusta ja viime kesän sukukokouksesta. Suvun kantaisälle Petter Hällströmille kuuluva viinakannu 1750-luvulta on muun muassa saatu säilymään tähän päivään saakka, varmaan paljolti sen seikan ansiosta, että eräässä sukuhaarassa heräsi jo varhain kiinnostus vanhojen esineiden keräilyyn ja säilytykseen.

Hallituksen kokouksista

Kokouksessa 8.5. Jorma Räsänen lahjoitti Räsästen sukuseuran julkaisuja 4 kappaletta seuran kirjastoon. Todettiin uudet jäsenet ja jäsenmäärä 169. Todettiin, että seuran julkaisemasta vuosikirjasta ei tarvitse maksaa liikevaihtoveroa. Määrättiin seuraava kokouspäivä, keskusteltiin syysretkestä ja tehtiin syksyn ohjelmasta luonnos. Päätettiin kysyä kirjeitse kirjastonhoitajalta mahdollisuuksia saada tutkijanhuone seuran käyttöön uudesta kirjastotalosta. Seuralle kuuluvien kirjojen ja muun materiaalin lainaustoiminnasta keskusteltiin ja päätettiin, että sitä hoitaa sihteeri, jolle voi soittaa tai kertoa seuran kokouksessa lainapyynnön; sihteeri tuo lainattavan materiaalin kokoukseen ja palautus suoritetaan seuraavassa kokouksessa, jollei toisin sovita ja jolloin laina-aika on 2 viikkoa. Seuran loppuunmyydyistä julkaisuista päätettiin ottaa uusia kopioita kysyntää vastaavasti.

Kokouksessa 13.8. päätettiin syyskauden 1985 ohjelma. Todettiin jäsenmäärä 170. Seuran kirjastoon on tilattu SYT:n ABC-kirja. Todettiin myös, että neuvottelu tutkijanhuoneen saamisesta seuran käyttöön uudesta kirjastotalosta sai kielteisen päätöksen: tilantarvitsijoita on paljon eikä tiloja riitä kaikille, ja tällöin ei voida antaa kenellekään etusijaa...

Orpanan toimittaja Pasi Kuusiluoma lähti opiskelemaan Turun Yliopistoon ja katsoi näinollen olevansa pakotettu jättämään Orpanan toimittamisen. Uudeksi toimittajaksi valittiin Briitta Kekki.

Kiitokset Pasille ja hyvää menestystä opinnoissa!

Sukututkijaluettelon laadinta

Tampereen Seudun sukututkimusseura on pannut alulle sukututkijaluettelon laatimisen. Luettelo on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 1985 loppuun mennessä.

Luettelon tarkoitus on mahdollistaa ja luodakin yhteistyötä eri sukututkijoiden välillä. Omia tutkimuksiaan ei kannata väheksyä: pienikin tieto luettelossa on arvokas ja johtaa ehkäpä juuri sellaisen tiedon löytymiseen, jota toiset ovat turhaan etsineet, tai jota itse on hakenut vuosikausia. Luettelosta tulee sitä parempi, mitä monipuolisempi - mitä enemmän sukuja - ja mitä laajempi - luettelossa mainittujen sukututkijoiden ja tutkittavien kohteiden määrä - se on. Tämän vuoksi luettelon laatijat toivovat kaikkien seuran jäsenten ja myöskin seuraan kuulumattomien sukututkijoiden osallistuvan luettelon tekemiseen täyttämällä oheinen kaavake ja palauttamalla se viimeistään 5.11.1985 seuralle.

Myös heitä, jotka ovat palauttaneet kaavakkeen, mutta joiden tutkimukset ovat kesän aikana tuoneet esiin uusia tuloksia, pyydetään täydentämään antamansa tiedot ajan tasalle.

Arvoisa sukututkija

Yhtenäisen sukututkijaluettelon aikaansaamiseksi Tampereelta ja sen lähistöstä Tampereen seudun sukututkimusseura ry kerää tällä lomakkeella tietoja, jotka myöhemmin kootaan yhdeksi vihkoksi. Tällaista luetteloa kaipaavat monet sukututkijat eri puolilla Suomea erikoisesti tutkijain välisen yhteistyön mahdollistamiseksi.

Tahtonet siis täyttää lomakkeen ja palauttaa sen seuran puheenjohtajalle: rouva Meri Tila, Rimminkatu 25 B 4, 33250 Tampere.

Tietoja pyydetään samassa järjestyksessä kuin Suomen Sukututkimuseuran julkaisemassa Sukututkijaluettelossa 1982 on mainittu:

- a - Suvut ja joskus henkilötkin, paikka, aika
- b - Talonnimet sijaintipaikkakuntineen
- c - Kaupungit ja pitäjät (tai seurakunnat), joiden asukkaita tutkija ilmoittaa tutkivansa laajemmaltikin kuin tiettyjen nimettyjen sukujen osalta.
- d - Tutkijan muut erityisalat.

Jos vastaaja haluaa muuten selvittää tutkimustaan, lomakkeen kääntöpuolelle pyydetään kirjoittamaan lisätietoja.

Tampereen seudun sukututkimusseura ry

Tutkin seuraavia sukuja

Tutkijan nimi

Osoite
ja puhelin

a) suvut

b) talot

c) kunta tai seurakunta

d) muut erikoisalajat

Postia Orpanan toimitukselle

Orpanan toimitus vastaanottaa mielihyvin kaikenlaista sukututkimukseen liittyvää materiaalia: varsinaisia artikkeleita, mielipiteitä, tiedonantoja (esim. esivanhempien löytymisestä varsinkin pitkällisen etsimisen jälkeen, itselle ennen tuntemattoman tiedoston löytymisestä, mikä voi olla avuksi myös toisille tutkijoille tai sukututkimuksen kannalta muuten mielenkiintoisista tiedoista), kysymyksiä, tiedusteluja... Vanhoja karttoja, joko artikkelin yhteydessä tai erillisellä selityksellä varustettuna... Mielenkiintoisia vanhoja kuvia... Kaikkea, minkä voisi ajatella tekevän Orpanasta hyvän ja mukavan lehden lukea ja samalla edistävän sukututkimuksen asiaa. Tervetulleita kirjoituksia ovat myös vastineet aikaisemmissa numeroissa julkaistuihin artikkeleihin tai niitä eri puolilta valottavat lisäykset. Vastauksen kysymyksiin voi lähettää joko kysyjälle itselleen tai Orpanan toimitukselle, josta ne toimitetaan kysyjälle ja/tai julkaistaan "vastauksia"-palstalla.

Julkaisemme myös nimimerkillä varustettuja kirjoituksia, mikäli kirjoittajan oikea nimi on toimituksen tiedossa.

Kysymyksiä

Maria Tuomaantytär on syntynyt 1.7.1762 (missä?) ja menee leskenä avioon 20.11.1800 Kangasalle Matti Juhonpojan kanssa Kangasalan Suomelan Rasiin.

Tietääkö kukaan, mistä Maria Tuomaantytär tuli?

Heikki Heino
puh. 931-442 486

Pasi Kuusiluoma

TSS:n kevätretki Satakuntaan

Tampereen seudun sukututkimusseuran vuotuinen kevätretki tehtiin lauantaina 4.5.1985. Tällä kertaa retki suuntautui Satakuntaan Vammalan, Harjavallan ja Huittisten maisemiin. Kuten aina aikaisemminkin oli retkibussi taas aivan täynnä ja monille mukaan halunneille oli täytynyt näyttää punaista valoa. Tämän onnistuneen retken suunnitelman ja valmistelut oli hoitanut seuran hallituksen pyynnöstä Matti Koittola. Kaikille retkelle ilmoittautuneille oli jo etukäteen jaettu Koittolan laatima ohjelma, josta osanottajat saivat tietoja retkikohteista.

Retkelle lähdettiin hyvin tamperelaiseen tapaan Keskustorilta Vanhankirkon edestä, ja matka suuntautui Mouhijärven kautta kohti Karkkua. Bussimatkan ohjelmaan kuului mm. satakuntalaisten sananlaskujen esitystä. Ensimmäisen kerran pysähdyttiin Sastamalan vanhan kirkon eli Pyhän Marian kirkon luona. Puuttumatta tässä enempää kirkon historiaan totean vain, että tämä Suomen kuuluisimpien keskiaikaisten kivikirkkojen joukkoon kuuluva temppeli teki kyllä suuren vaikutuksen ensikertaiseen kävijään. Kirkon opas piti elävän ja mielenkiintoisen esityksen kirkon vaiheista ja esineistöstä. Kovin mielenkiintoiset olivat kirkon takaosassa sijainneet ruumispaarit, joiden päätyyn oli pahaenteisesti kirjoitettu "KYLÄ PERÄSÄNIN TULET WIELÄ PIKEMIN KOS LULETE W 1834".

Seuraava tutustumiskohde oli toinen kuuluisa keskiaikainen kirkko, Tyrvään vanha kirkko eli Pyhän Olavin kirkko. Täällä kuultiin kirkkoherra Timo Kökön pitämä esitelmä, joka oli todella mielenkiintoinen, paikoin jopa niin mielikuvituksellisen tuntuinen, että välillä heräsi kysymys, missä kulkee raja faktan ja fiktion välillä. Kirkkoherra Kököltä kysyttiin, mitä olivat sinne tänne kirkonpenk-

keihin kaiverratut kirjaimet. Kökkö vastasi, että jo satoja vuosia sitten ihmiset osasivat tuon nykyäänkin niin tunnetun nimikirjaintensa kaivertamistaidon. Pappein penkistä on löydettävissä hyvin kauniisti kaiverrettuja kokonaisia nimikirjoituksia!

Tyrvөөältä ajettiin Vammalan keskusta, jossa oli mahdollisuus käydä torilla tai tutustua Tyrvөөän Kirjakauppaan. Tämän jälkeen seurasi ruokailu Harjavallan Hiittenharjun Motellissa. Harjavallassa tutustuttiin myös Emil Cedercreuzin museoon. Täällä pääasiallisina kohteina olivat asiantuntevan oppaan johdolla Cedercreutzin taidekokoelmat ja taitelijakoti Harjula. Uusi Maahengen Tempeli jäi ajanpuutteen vuoksi hieman vähemmälle tutustumiselle. Erityisesti tutustuminen Emil Cedercreutzin mestarillisiin siluettitöihin oli mieleenpainuva kokemus.

Kevätretken viimeinen kohde oli Huittinen ja siellä kotiseutumuseossa kuvanveistäjä Lauri Leppänen kokoelmat. Myös täällä saatiin asiantuntija oppaaksi. Lauri Leppänen on tullut tamperelaisille tutuksi ehkä nimenomaan Hämeenpuistossa sijaitsevasta Minna Canthin patsaasta. Huittisissa oli tilaisuus tutkia myös muita kotiseutumuseon kokoelmia tai käydä Huittisten kirkossa, jossa suntio opasti retkeläisiä:

Huolimatta siitä, että koko retkipäivän satoi vettä, Tampereen seudun sukututkimusseuran kevätretki onnistui taas kerran erinomaisesti. Tästä kiitos hyvälle suunnittelulle ja perusteellisille valmisteluille.

Kevätretkeilijät menossa Sastamalan vanhaan kirkkoon.- Kuva P. Kuusiluoma

Kaarlo Haapanen

Vanha sanomalehti on
sukututkijalle apuna

Yleensä sukututkijan lähteet ovat selkeät ja tiedossa. Kirkonkirjoista tavallisimmin aloitetaan ja päädytään joko maakunta- tai peräti Valtionarkistoon tai paikkoihin, missä vanhoja asioita yleensä penkoa voi.

Jos sukua alkaa olla - elävien osalta! - niin paljon koossa, että päädytään määräraikaisten sukukokousten pitoon, ei pidä unohtaa verrata-kerrata muiden tietoja omiin - eikä myöskään unohtaa muistelmia, tarinoita ja joskus hyvinkin antoisia juttuja. Ja juuri sukukokouksessa se on hyvin mahdollista.

Ehkä on syytä kertoa erään viime kesänä pidetyn sukukokouksen annista - siellä oli mukana jo aivan tietymättömiin päässeitä sukuhaaran edustajia ja mikä kiinnostavinta, eräällä heistä oli vanhasta lehdestä tallennettu sanomalehtileike. Siinä olevat tiedot liittyvät suvun kotipitäjän historiaan ja ne sisältävät tärkeitä, oikaisemisen ansaitsemia tietoja.

Oikeat tiedothan ovat niin suku- kuin muunkin tutkimuksen lähtöpykälä numero yksi.

Näin leikkeessä kerrottiin vuodelta 1958:

"Tyrvään Sanomat 8. lokakuuta 1958

Kirjoittaja opettaja Vihtori Pakula

Tyrvään Sanomien johtokunnan puheenjohtaja.

Rovasti Antti Lizelius oli

Tyrvääläistä sukujuurta

Ensimmäisen suomenkielisen sanomalehden julkaisijan ja toimittajan

rovasti Antti Lizeliuksen syntymäpaikkana on pidetty aikaisemmin Punkalaitumen Liitsolaa, josta nimestä olisi sitten muodostettu Lizelius-sukunimi. Tämä käsitys on ollut aivan väärä. Suvun kantaisä on Heikki Yrjönpoika Ryyppä, syntynyt 1645. Hän on palvellut renkinä Tyrvään Rautajoessa ja siirtynyt sieltä viljelemään Lousajankylän Ryyppän 7/12 manttaalin rälssitilaa, joka oli ollut 5 vuotta autiona, saaden verovapautta 6 vuoden aikana.

Vuonna 1678 hän liitti Ryyppään manttaalin tilan ja sai verovapautta tämän osalta 5 vuotta lisää. Ryyppän isäntä oli lautamiehenä 12 vuotta, mutta vapautui tästä toimesta 1695, jolloin hänet valittiin kirkkoisännöitsijäksi ja hoiti tätä virkaa 10 vuotta.

Hän joutui eroamaan toimestaan sen vuoksi, että syntyi riita hänen ja kirkkoherra Johannes Wegeliuksen välillä kirkonrästien koontirahoista. Summa oli 70 kuparitaalerin suuruinen ja kannettu seurakuntalaisilta, mutta ei tilitetty kirkonrahastoon. Ryyppä väitti antaneensa rahat kirkkoherralle, mitä kuitenkaan ei ollut tapahtunut, kuten hän kuolinvuoteellaan tunnusti. Suostuipa hän vielä hyvittä-mään kirkkoherraa yhdellä viljatynnyrillä sekä korvasi oikeudenkäyntikulut yhdellä hopeataalarilla. Hän kuoli Isonvihan aikana 1717 poikansa Bartholdus Lizeliuksen omistamalla Juurakon ratsutilalla Karkussa ja haudattiin Karkun kirkon lattian alle.

Ryyppän talon isäntä oli pannut poikansa kouluun ja tämä sai nimekseen Lizelius - johdettu sanasta l i t u s l i t o r i s, joka tarkoittaa joenrantaa. Ryyppän talo oli joen rannalla. Poika kuoli Karkun kappalaisena jo v. 1715.

Ryyppän talon poika siirtyi viljelemään Rautajoen Poussan torppaa. Täältä Simo Heikinpoika muutti Vehmaan kylän Villille, jossa Antti syntyi seuraavana vuonna, hänestä tuli pappi sekä hänen vanhemmasta veljestään porvari Turussa palvelleen kuitenkin alussa tuomiokirkon kellonsoittajana.

Rovasti Antti Lizelius vietti 13 ensimmäistä vuottaan nykyisen Vehmaan talon tontilla olevassa Villin talossa.

V.P."

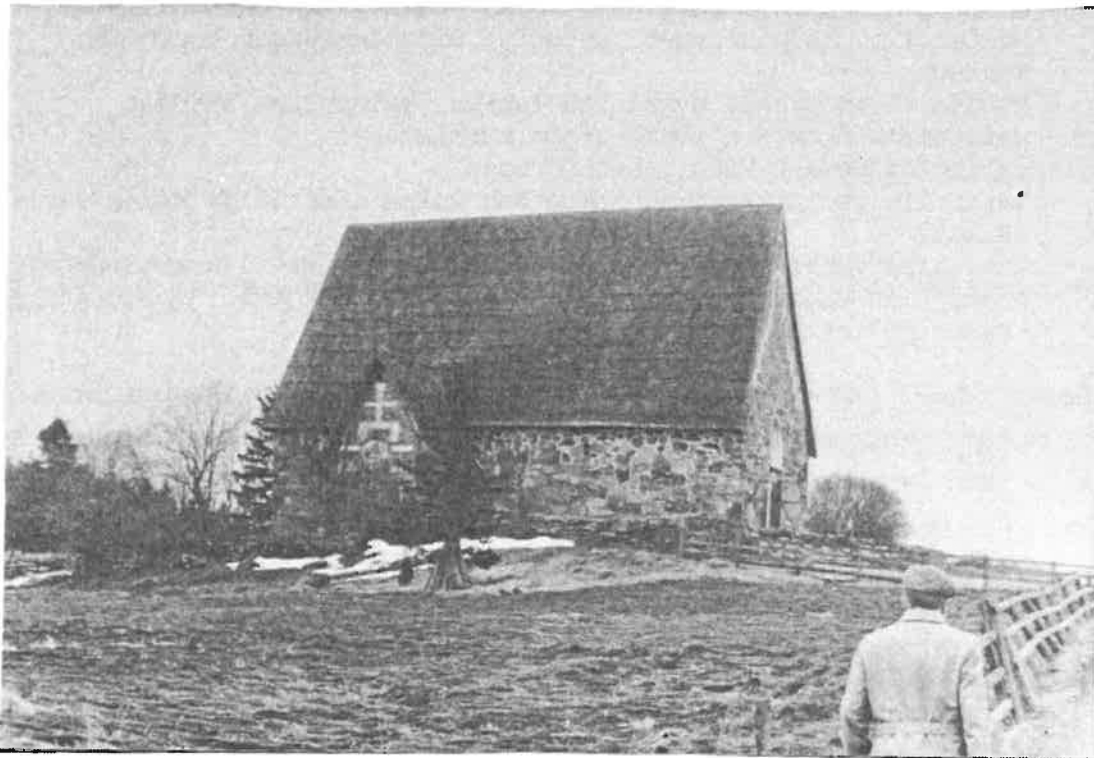
Tyrvään Rautajoki ja nimenomaan Poussan torppa (joka nykymitoissa olisi melkoinen talo) näyttelivät sekä mainitun sukukokouksen että suvun tutkimuksessa tärkeää osaa. Ja yllämainittu lehtileikkeen tieto (kuolinvuoteella tehty tunnustus) on hyvin kuvaava näiden tutkimusten yhteydessä löytyvistä kiinnostavista yksityiskohdista. Eli, että tulokset eivät läheskään aina ole vain kuivia nimi- ja syntymäluetteloita.

Ylläolevassa artikkelissa mainittu sukukokous oli Poussan suvun kokoontuminen sunnuntaina, 4.8.1985.

Kokous alkoi jumalanpalveluksella Tyrvään kirkossa ja kirkonmenojen jälkeen oli käynti esivanhempien kaudoilla.

Kokous jatkui Karkussa, Haapaniemen kartanossa, jossa lounaan jälkeen suvun nuoret esittivät musiikkiohjalmia ja vanhemmat muistelmia suvun vaiheista. Välttämättömänä ja huumorimielisenä juontajana esiintyi Kaarlo Haapanen. Anneli Lehtimäki piti esitelmän Osmo Merikosken tutkimuksiin perustuen Tyrvään Poussan suvusta ja Tottijärven Siukolan suvusta.

Päätettiin myös sukukirjan julkaisemisesta ja sitä varten valittiin 6-henkinen työryhmä, sekä päätettiin kerätä lisää sukuun liittyvää materiaalia: historiikkia, valokuvia, asiakirjajäljennöksiä, vanhoja karttoja jne. Jotkut suvun jäsenet olivat tuoneet kokoukseen em. materiaalia ja siitä kokoelmasta on ymmämainittu artikkelikin. Kokous päättyi tansseihin Haapaniemen kartanon vanhassa väentuvassa, ja osallistujia oli kaikenkaikkiaan noin 80.

Tyrvään Vanha Kirkko keväällä 1985
Kuva P. Kuusiluoma

Jorma Räsänen

Räsästen sukuyhdistys r.y. 40-vuotias
Yhdistyksen alkuajat ja elämäkerrallisia
tietoja perustajajäsen Martti Räsäsestä

Esitelmä on pidetty Räsästen sukuyhdistys r.y.:n sukujuhlissa Kuopiossa viikonloppuna 20.-21.7.1985 ja se haluaa olla viestittäjä 40 vuoden takaa ja samalla vaatimaton kunnianosoitus niille henkilöille, jotka kaukonäköisesti halusivat ylläpitää perinteen keruuta ja säilyttämistä ja liittää Räsästen heimon tarinat ja vaiheet siihen tutkittujen talonpoikaissukujen seuraan, joka tuohon aikaan ei vielä ollut kovin suuri.

Räsästen sukuyhdistyksen perustava kokous pidettiin Helsingissä lokakuun 28. päivänä 1945. Kokouksessa pidetyssä pöytäkirjassa on 10 pykälää

- kokouksen avaus
- kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin valinta
- ensimmäinen asiapäätös, joka koski yhdistyksen perustamista: päätettiin yksimielisesti perustaa Räsänen-sukuun kuuluvien yhdistys
- hyväksyttiin pykälä pykälältä lukien yhdistyksen säännöt
- valittiin kokouksen pöytäkirjan tarkistajat
- valittiin yhdistyksen puheenjohtaja
- valittiin yhdistyksen johtokuntaan kolme jäsentä ja kaksi varajäsentä
- valittiin yhdistyksen tilintarkastajat ja varatilintarkastajat
- määrättiin vuosijäsenmaksu kutakin perhettä kohden ja sen jälkeen
- kokous päätettiin.

Niissä säännöissä, jotka meillä nyt ovat voimassa ja jotka on muutoksena merkitty yhdistysrekisteriin, on pohja ja perusta sama kuin edellä, eli juuri näissä alussa valituissa säännöissä, muutettuna siten kuin nykyiset olosuhteet ja nyt voimassa oleva yhdistyslaki edellyttävät.

Yhdistyksen perustamiskokous pidettiin siis 28.10.1945. Kaikille on kuitenkin selvää, että tuollainen syväälle luotaava ja kauas tulevaisuuteen tähtäävä sukuseuran perustava kokous kuin edellä mainittu

Räsästen Sukuyhdistyksen perustamiskokous ei synny hetken mieli-
johteesta eikä kokouksen kestäessä esille tulevista ajatuksista.
Monen miehen ja naisen on täytynyt etukäteen ajatella tapauspro-
sessin alkuunpanoa, sen jatkumista ja seurauksia, ennenkuin on
päästy ratkaisujen asteelle. Monta päivää, viikkoa ehkä kuukautta
on täytynyt kulua ajatuksen kehittelyyn ja monta keskustelua on
varmasti käyty ennen kuin toiminnan oikea linja on päässyt hahmot-
tumaan.

Perustavaa kokousta edeltäneiden yhteisten keskustelujen olemassa-
olo ja välttämättömyys käy ilmi mm. siitä, että yhteisesti kokoon-
nuttiin keskustelemaan yhdistyksen perustamiseen liittyvistä
kysymyksistä.

Eräs tällainen valmistelevan kokouksen pöytäkirja on päivätty
21.5.1945. Siinä tilaisuudessa Martti Räsänen piti lyhyen alku-
puheen:

"Keskustellessani eräiden kaimojen ja sukumannien mm toimitusjohtaja Antti
Räsänen kanssa, huomasimme merkkien viittaavan siihen, että kaikki Räsäset
polveutuvat samasta alkulähteestä ja nimenomaan jostakin Kuopion lähiympä-
ristöstä Kuopiosta, Tuusniemeltä, Kaavilta, Nilsiästä, Maaningalta jne.
Koska nimen kantasana "räsä" on ylen harvinainen ja toistaiseksi selvittä-
mätön, sekin osoittaisi, että kyseessä on todellakin sama suku. Näin ollen
saimme aatteen, että olisi saatava koolle Räsästen sukukokous, jollaisia
eräillä muillakin Savon aateleilla on ollut."

"Tässä tarkoituksessa olemme tehneet tämän aloitteen ja pyytäneet asiasta
kiinnostuneita Räsäsiä saapumaan tähän valmistavaan kokoukseen keskustelemaan
ensinnäkin, onko tällainen sukukokous suotava ja missä - lähinnä tulisi kysy-
mykseen Helsinki tai Kuopio - ja (mahdollisesti) toiseksi, olisiko annettava
esim. Sukututkimusseuralle tai sen suosittelmalle ammattimiehelle suvun alku-
perän tutkiminen, jotta tietäisimme, olemmeko me kaikki tosiaan yksiä Pulli-
aisia."

Kaiken keskustelun ja suunnittelun sieluna näyttää olleen profes-
sori MARTTI RÄSÄNEN, jolla jo koulutuksensa puolesta oli tietoja
ja taitoja sekä ennen kaikkea suuri kiinnostus vanhojen asioiden
kuten sukujen vaiheiden lähempään selvittelyyn. Martti Räsänen oli

kielentutkija ja Helsingin Yliopiston turkkilaisen filologian professori, altaailaisten ja uralilaisten kielten taitaja ja tutkija.

Martti Räsänen syntyi Simossa 25.6.1893. Hänen isänsä Antti oli syntynyt Tuusniemellä 1.6.1848. Monien vaiherikkaiden vuosien jälkeen hän oli päätenyt opettajanvirkaan Simon Rantakylään. Hänen vaimonaan oli simolaisen Vuolevin talon tytär Kaisa Sofia. Antti ja Kaisa Sofia Räsänen elämästä kertoo opetusneuvos Veikko Kerola Pohjolan Sanomissa v 1977 mm näin:

"Kaisa Sofian ja Antti Räsänen koti Simon Rantakylällä oli niitä harvoja koteja, joissa hiljaisen maalaispitäjän herrasväki myös vieraili. Samalla kylällä asui Kiljulan sahan isäntäväkeä merikapteeni Qvickström Kiljulan Kummi perheväkensä kanssa. Kirkonkylältä pappilasta rovasti J.A.Keckman oli Antti Räsänen hyvä ystävä. Rovasti oli myös innokas luonnontieteen harrastaja - erikoisesti kasvitieteelijä samoin kuin hänen poikansa Charles Keckman. Ilmeiseltä näyttää, että pappilan väen kasvitieteellinen harrastus vaikutti herättävästi Räsänen suvun uinuvaan kasvitieteelliseen lahjakkuuteen, joka perheen yhden pojan (Veli Räsänen) vei maailman maineeseen. Hänet tunnettiin maailmankuuluna jäkälien tutkijana."

Tällaisesta ympäristöstä oli lähtöisin Martti Räsänen, perheen nuorin poika. Hänen veljiään olivat Veli Räsänen, myöhemmin fil. tri, joka syntyi 24.8.1888 Simossa ja Niilo Räsänen, myöhemmin rovasti ja seminaarinlehtori, joka syntyi myös Simossa 6.12.1890.

Martti Räsänen ylämäntyöstä kirjoittaa Pohjolan Sanomat näin:

"Arvo Martti Oktavianus Räsänen opinnot sujuivat nopeasti: 1911 ylioppilas, 1915 maisteri ja tohtori jo vuonna 1920, jolloin isä Anttikin oli vielä elossa. Martti Räsänen oli kielen tutkija jos kukaan. Nuorena maisterina hän vuonna 1915 pääsi jatkamaan opintojaan Kasanin yliopistoon suuren Venäjän sydänseudulla. Hän tutki erikoisesti tseremissien, tataarien ja tsuvassien kieliä ja turkin kielen lukuisia murteita. Hänen opintonsa jatkuivat laajalla rintamalla Saksassa, Ranskassa, Unkarissa, Tsekkoslovakiassa ym. Monilla matkoillaan Turkkiin hän keräsi kansan suusta perinnettä, jota hän julkaisi eri nidoksina 600 sivua. Vuonna 1969 hän vielä eläkkeellä ollessaan julkaisi pääteoksensa: turkkilaiskielten etymologisen sanakirjan.

Martti Räsänen tutkijantyö on herättänyt huomiota eri puolilla maailmaa. Mm Indianan yliopisto vuonna 1965 myönsi hänelle kultaisen mitalin altaailaisten kielten ansiokkaasta tutkimustyöstä.

Ihmisenä professori Räsänen oli vaatimaton, aidosti oma itsensä kaikissa tilanteissa. Ahkera puurtaja hän oli. Tutkimus vei hänen aikansa tyystin. Kun hän tuli lapsuusmailleen Simoon, jonkun naapuritalon rauhaisa kesäinen pirtti oli pian tutkijan muistiinpanolappusia levällään ja kesävieras piippu-

nysä hampaissaan askarteli niiden maailmoissa.

83 vuotta kesti professori Martti Räsäsen uuras työpäivä, hän kuoli 7.9.1976 Helsingissä ja on haudattuna Helsingin Malmin hautausmaalle."

"Martti Räsäsen väitöskirjan aiheena oli tsuvassilaiset lainat tseremissien kielessä. Tsvassit asuvat lähellä Volgan mutkaa. Tämä miljoonakansa on kuuluisa kauppakansan Volgan bolgaarien jälkeläisiä. Volgan bolgaarit olivat vilkaassa kauppayhteydessä etelässä Bagdadin kalifikunnan kanssa, idässä karavaaniyhteydessä Samarkandiin ja Bukharaan sekä myös Volgan suomalais-ugrilaisten ja tseremissien kanssa. He olivat myös kauppayhteydessä Suomeen ja Skandinaaviaan asti. Tästä ovat todisteena tavattoman suuret aarrelöydöt ennen kaikkea Ruotsissa, varsinkin Gotlannissa. Myös Norjassa ja Ahvenanmaalla on löydetty tuon kuulun kauppakansa rahalöytöjä ja tavaroita, jotka todistavat heidän mahtavuudestaan ja äveriäisyydestään. Tämä on tapahtunut noin vuonna 900 j.Kr., jolloin pohjoismaiset varjaagit ulottivat kauppa- ja ryöstöretkiään kauas itään samoin kuin viikingit tekivät vastaavanlaisia matkoja länteen."

Ei siis ihme, että Martti Räsäselä on yhdistyksen arkistoon jäänyt hänen omakätisesti kirjoittamansa laina, joka kuuluu näin:

"Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa oli alkusuomalainen kansa kehittänyt omintakeisen nk venekirveskulttuurin ja sen jäljiltä ovat Norjassa taidokkaat hirviä ja peuroja esittävät kalliopiirrookset sekä maalaukset, samoin kuin Suomesta ja Venäjältä eläinpääkuvat aseissa, joissa tämä kulttuuri kuvakoristeita erikoisesti rakasti. - Venäjälle levisi tämä kulttuuri Itämeren suomalaisten välityksellä muodostaen Fatjanov-kulttuurikeskuksen Itä-Venäjälle, joka muovaili samantyyppiset aseensa pronssista. Täällä joutuivat alkusuomalaiset ensi kerran kosketuksiin ugrilaisten kansojen kanssa aikaansaaden kaksi huomattavaa uutta rotusekoitusta

suomalaisugrilaisen ja
rjasaanilaisen, jota suomeksi voisimme
ehkä nimittää "Räsäsiksi" Rjasanin kes-
kuksen mukaan.

Räsäset ovat hyperboreaalista rotua, joka luetaan omaksi roduksi arjalaisen eli Homo Europaeuksen rinnalla ja joka on ollut jonkunlaisena voimakkaampien arjalaiden metsästäjäseuralaisena."

Näin on yhdistyksen arkistossa olevassa paperissa kirjoitettuna käsialalla, joka aivan ilmeisesti on Martti Räsäsen käsialaa. Ovatko edellä kirjoitetut ajatukset hänen omien tutkimustensa tuloksia vai jonkun muun aikalaisen hengentuotteita, sitä ei käy vähäisen aineiston perusteella varmuudella päättelemään.

Totta kuitenkin on, että Venäjällä on Rjasan-niminen kaupunki, jonka nimi voisi olla Räsänen-nimen alku ja lähtö vain puhtaasti äänteellisestikin ajatellen. Tämä kaupunki sijaitsee Volgan sivujoen Okan varrella ja Volga tekee juuri näillä seuduilla suuren mutkan. - Kukahan sanoikaan, että suomalaiset ovat ennen liikkeelle lähtöään asustelleet Volgan mutkan tienoilla? -

Ajatusta edelleen kehitellen merkittäköön, että tunnettu historian-tutkija Pekka Lappalainen on kertonut, että "Suomensukuiset kansat: karjalaiset, vepsäläiset, vatjalaiset, inkeroiset ja aunukselaiset asustivat 1000- ja 1100-luvuilla Laatokan ympäristössä ja Suomenlahden pohjukassa ja lähtivät täältä aikojen kuluessa kulkemaan

- Laatokan kaakkoisrannan karjalaiset - Laatokan eteläpuolelle ja Karjalan Kannakselle,
- Inkeroiset - Karjalan Kannakselle ja Suomenlahden etelärannalle,
- Laatokan länsi- ja luoteisrannan karjalaiset - pohjoiseen ja Saimaan länsirannalle sekä
- aunukselaiset - Laatokan itäpuolelle ja pohjoiseen.

Tälle Laatokan eteläpuoleiselle alueelle suomensukuiset kansat olivat saapuneet eteläisemmiltä seuduilta ja miksei Volgan mutkasta nykyisen Rjasanin kaupungin tienoilta? - Kun sitten näiden suomalaisten heimojen, joiden joukossa Räsäsetkin ovat kulkeneet, seuraavaa historiallista vaihetta selvitetään on pidettävä mielessä rauhanteko Ruotsin ja Novgorodin välillä 1323 Pähkinäsaarella. Tämä rauhansopimus jakoi Karjalan alueen ja väestön kahtia, välillä oli valtakunnan raja, joka ei kuitenkaan ollut kovin tarkoin määritelty eikä ankarasti valvottu.

Tässä rauhansopimuksessa Karjala jaettiin

- itäiseen eli Novgorodin Karjalaan ja
- läntiseen eli Viipurin Karjalaan.

Viipurin Karjala kuului Ruotsille ja sen muodosti kolme läntistä pogostaa eli kihlakuntaa: Äyräpään, Jääsken ja Savon kihlakunnat.

Näin jälkeempäin ja arkistomateriaaliin perustuen voidaan siis todeta, että 40 vuotta sitten

- esiintyi tarvetta oman yhteisen yhdistyksen perustamiseen kaikkia Räsäsiä varten ja
- esiintyi myös polttava halu saada Räsästen sukukunnan vaiheet tutkituiksi ja selvitettyiksi.

Näiden 40 vuoden toimien ansiosta voimme me nyt olla jäseniä omassa sukuyhdistyksessä ja työskennellä kukin omalta osaltaan ja jokainen omalla tavallaan tämän yhdistyksen tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseksi. Perustajien ajatusta seuraten tämän päivän jäsenien suurin huoli on kahtaalle suuntautuva kuten 40 vuotta sitten asiat määriteltiin. Nämä kaksi suuntaa ovat

- yhdistyksen ylläpitäminen ja
- sukuhaarojen tutkiminen.

Ensiksi mainitussa eli yhdistyksen ylläpitämisessä voi jokainen Räsänen olla mukana liittymällä jäseneksi ja sellaisena pysymällä.

Sukuhaarojen tukimisessa voi olla myös jokainen Räsänen mukana tutkimalla omaa sukuansa ja tallettamalla tutkimuksensa tulokset mm yhdistyksen arkistoon. On kuitenkin tosiasia, että sukututkimus harrastuksena on avautunut vain hyvin harvalle. Tiedän jäsenistössä olevan sukututkijoita, olen yhdistyksen arkistoonkin saanut joitakin tutkimuksia. Paljon enemmän kuitenkin tarvitaan, paljon useamman olisi innostuttava harrastukseen, jonka sanotaan vievän ihmisen mukanaan täysin, kun sille kerran antautuu. - Kun näin rohkenee ajatella, täytyy muistaa niitä mahtavia määritelmiä, joita eri asiantuntijat ovat sukututkimuksesta antaneet

- se on yksityisten henkilöiden tai sukujen polveutumissuhteita ja vaiheita selvittelevä historiallinen tutkimus (Uusi Tietosanakirja)
- se ahtaassa merkityksessä tarkoittaa sukujen polveutumissuhteita ja laajemmassa mielessä pyrkii selvittämään sukujen ilmenemis- ja toimintamuotoja keräilemällä tietoja suvuista ynnä kuvaa sukuja tai siirtyy lopulta elävöit-

tävään käsittelyyn (Iso Tietosanakirja Otava)

- se on suku- ja henkilöhistoriallinen tutkimus, jolla on samanaikaisesti sekä yksityistä että yleistä merkitystä.

Sukututkija tietää myös että

- se, jolle tämä päivä on ainoa läsnäoleva ja kiintoisa, ei tiedä mitään ajasta, jossa hän elää.

sillä

- menneet sukupolvet, vaikka eivät olleet merkittäviä ihmisiä, ansaitsevat suuren huomion ja kunnioituksen. Heidän elämänsä ja työnsä, ilojensa ja surujensa kanssa eläminen kuuluu kulttuurin etsityimpiin ja jaloimpiin nautintoihin

onhan

- suku yksityiselle ihmiselle sama kuin isänmaa muistoinen kokonaiselle kansalle.

Nämä ajatukset mukanaan ja kunnioittaen 40 vuotta sitten alulle pantua työtä, toivoisi sukuhaarojen tutkimisen virkistyvän suunnattomasti nykyisestä. Kaikki eivät tietenkään ehdi, eivät voi taikka eivät halua henkilökohtaisesti ryhtyä sukuansa tutkimaan. Asia voidaan kuitenkin korjata sillä, että ne henkilöt, jotka ovat työn teknisestä suorittamisesta selvillä, ottavat yhdistykselle tehdäkseen sukututkimuksia, jotka sitten arkistoidaan ja annetaan suvun jäsenille tiedoksi.

Hätähuuto tässä suhteessa koskee nyt siis kahta asiaa:

1. ryhtykää tutkimaan omaa sukuhaaraanne ja
2. ilmoittakaa olevanne halukas avustamaan sukuhaarojen tutkinnassa.

Tämän olemme velkaa 40 vuotta sitten toimineille Räsäsille

- ylläpitää yhdistystä
- tutkimme sukuja

ja näitä kahta linjaa seuraten meidän ei nykyään tarvitse hävetä noiden 40 vuoden takaisten muistojen edessä.

Räsästen sukukokous, jossa edelläoleva esitelmä pidettiin, oli Kuopiossa, hotelli Rauhalahdessa lauantaina ja sunnuntaina 20.-21.7.1985.

Kokous alkoi lauantaina klo 12 ilmoittautumisella, jonka jälkeen seurasi lounas ja hotelliin majoittuminen.

Avajaissanat sanoi Paula Roine klo 15, jolloin varsinainen ohjelma alkoi. Juontajana oli tamperelainen Pauli Räsänen ja koska suvussa on useita musiikkimiehiä ja -naisia, juhlassa oli sekä soittoa että laulua esitelmien lomassa.

Olavi Bөөk lauloi Räsästen Laulelman.

Bertta Räsänen, kuopiolainen ruokaekspertti, esitelmöi "Perinnetuotteita" diakuvien kera.

Kuopiolainen Vossikka-Ville (Ville Lappalainen) kertoi muistelmia. Useat suvun jäsenet olivat tehneet lahjoituksia arpajaisia varten ja lopputuloksena olikin 100 arpajaisvoittoa joukossa kultasepän-tuotteita ja taideteoksia ja käsitöitä, joten niistä lähes jokainen arvanostaja sai viemisiä kotiin.

Sunnuntain kokous alkoi jumalanpalveluksella Kuopion Jynkän seurakunnan kirkossa, jonka jälkeen kokoonnuttiin hotelliin lounaalle. Päivän ohjelmaan kuului musiikkia ja sen lomassa juttelua tuttujen kanssa ja tutustumista toisiin suvun jäseniin. Sukujuhla päätettiin laulamalla savolaisten laulu. Juhlaan otti osaa noin 180 suvun jäsentä.

Räsästen sukuyhdistykseltä voi hankkia Räsästen ja heidän asuinpaikkakuntiansa vaiheista kertovia vihkosia. Saatavana ovat seuraavat julkaisut:

Jorma Räsänen (toim.)	"Kaavin Räsäset I", ilm.v. 1983, 52 s.
Jorma Räsänen (toim.)	"Kaavin Räsäset II", ilm.v. 1983, 42 s.
Jorma Räsänen	"Kaavin Räsäset III", ilm.v. 1984, 69 s.
Jorma Räsänen	"Kaavin Räsäset IV", ilm.v. 1985, 28 s.
Jorma Räsänen	"Räsästen sukuyhdistys r.y.40 vuotta"ilm.v.1985,36 s.
Matti Räsänen	"Tuusniemen asuttamisesta" ilm.v. 1984

Eila Vihtiälä

Kustaa Vaasa ja Vihtiälä

Kustaa Vaasa ei ollut varsinaisesti kangasalustalainen, mutta hän omisti kiinteistön siinä Vihtiälän portinpielessä. Joku muu ehkä sanoisi toisin, esim. että Vihtiälä on Vääksyn kynnyksellä, mutta niin ei voi sanoa mielestäni, koska Vihtiälä mainitaan historiassa jo ennen kuin Vääksyn säterikartanoa oli perustettu.

Tänä päivänä Vihtiälän taloa isännöi Heikki, tarmokas ja ammattitaitoinen. Ennen isännäksi tuloaan hän palveli renkinä Vääksyssä usean vuoden ajan heti maatalousoppilaitoksesta päästyään saavuttaakseen käytännön kokemuksen kautta sen tiedon ja taidon mikä tämän päivän maanviljelijältä vaaditaan. Yhtymäkohtana menneisyyteen haluan mainita, että Kustaa Vaasa palveli renkinä Vihtiälässä saavuttaakseen sen mitä hän halusi - Vääksyn kartanon. Itse hän ei siellä asunut, mutta hänen poikansa tyttärenpojat kasvatettiin Vääksyssä. Se tietenkään minua viehättää, että ainoa mies maailmassa, joka on pystynyt valloittamaan Moskovan - Laiska-Jaakko - oli kangasalustalainen.

Vääksyhän oli säterikartano, joka tarkoittaa sitä, että omistaja asuu siellä. Vaasa-suku ei pysynyt Vääksyssä ja vaikea on todistaa sitäkään, onko Vihtiälän suku se sama kuin 500 vuotta sitten. Ainakaan ei voida todistaa, ettei niin olisi.

Kustaa Vaasa oli suurmies, joka loi Ruotsi-Suomen suurvalta-perustan. Hän kuului alempaan talonpoikaisaateliseen ja kun hän Tukholman verilöylyn jälkeen antautui panttivangiksi ja vietiin Tanskan hoviin, se oli paras mahdollinen koulu hänelle ja turvallisin paikka myös siinä tilanteessa. Kun hän sitten pakeni panttivankeudesta ja piileskeli Taalainmaalla talonpojaksi pukeutuneena talonpoikien keskuudessa, hän näki missä köyhyydessä ja kurjuudessa ruotsalainen talonpoika eli, hän keksi elämänsä suuren idean. Kustaa Vaasa muistetaan aina

ensimmäiseksi siitä, että hän ryösti kirkon suunnattoman omaisuuden ja mahtikäskyllä muutti ihmisten uskonnon - katkaisi heidän henkisen selkärankansa - luoden aina uutta vanhan sijaan toki.

Se kirkonryöstö ei kuitenkaan ollut ensimmäinen eikä tärkein. Ensimmäiseksi hän romutti vanhan sotalaitoksen, jonka heikkoutena maailman sivu oli ollut huolto - armeijan ruokkiminen ja sotilaiden palkka.

Siellä Taalainmaalla hän ei toki talonpoikia pettänyt, kyllä he näkivät, että Kustaa Vaasa ei ollut talonpoika ryysyistään huolimatta, hän oli kaunis vaaleaihoinen, punatukkainen aatelisherra, joka viehättävällä käytöksellään voitti talonpoikien sydämet. Vielä hän kuninkaana ollessaankin kulki markkinoilla keskustelemassa talonpoikien kanssa ja sanoi aina viimeksi "terveysiä kotiin."

Kustaa Vaasa siis sanoi talonpoikien kurjuuden nähdessään ,että "tästä minä luon armeijan, joka on voittamaton, koska sitä ei tarvitse ruokkia, vaan se ottaa itse ravintonsa kasvavasta puusta". Hän siis nostatti talonpojat kapinaan taistelemaan "oikean" asian puolesta ja voitti. Ja hän hallitsi ja hän osasi hallita.

Mutta sitten hän loi katseensa tänne valistuneempiin pitäjiin ja tuli Suomeen. Näki Suomen talonpojan vaurauden; ei yksin aineellista vaurautta, vaan henkisen kehityksen. Suomalainen ABC-kirja sai hänen niskakarvansa oikeenemaan pystyyn, ja ne kirjat koottiin kiiruusti talteen ja kuljetettiin Tukholmaan. Niistä saatu paperi käytettiin hänen tilikirjojensa sitomiseen (kansiin).

Lahjakkaat teinit, joista piti täällä herran kukkarossa tulla pappeja kansaa valistamaan, kuljetettiin myös aika kyytiä Tukholmaan kirjanpitäjiksi kuninkaalle. Metsän eläimet hän julisti omaisuudekseen; niitä oli pyydystettävä ja vietävä viimeistä karvaa myöten Tukholmiin. Silloin hävisi Suomesta valkonahat. Omat miehensä hän tänne lähetti, mutta kävi niin,

että ne eivät pitäneet sitä pahana vaan havaitsivat, että Suomi on hyvä maa.

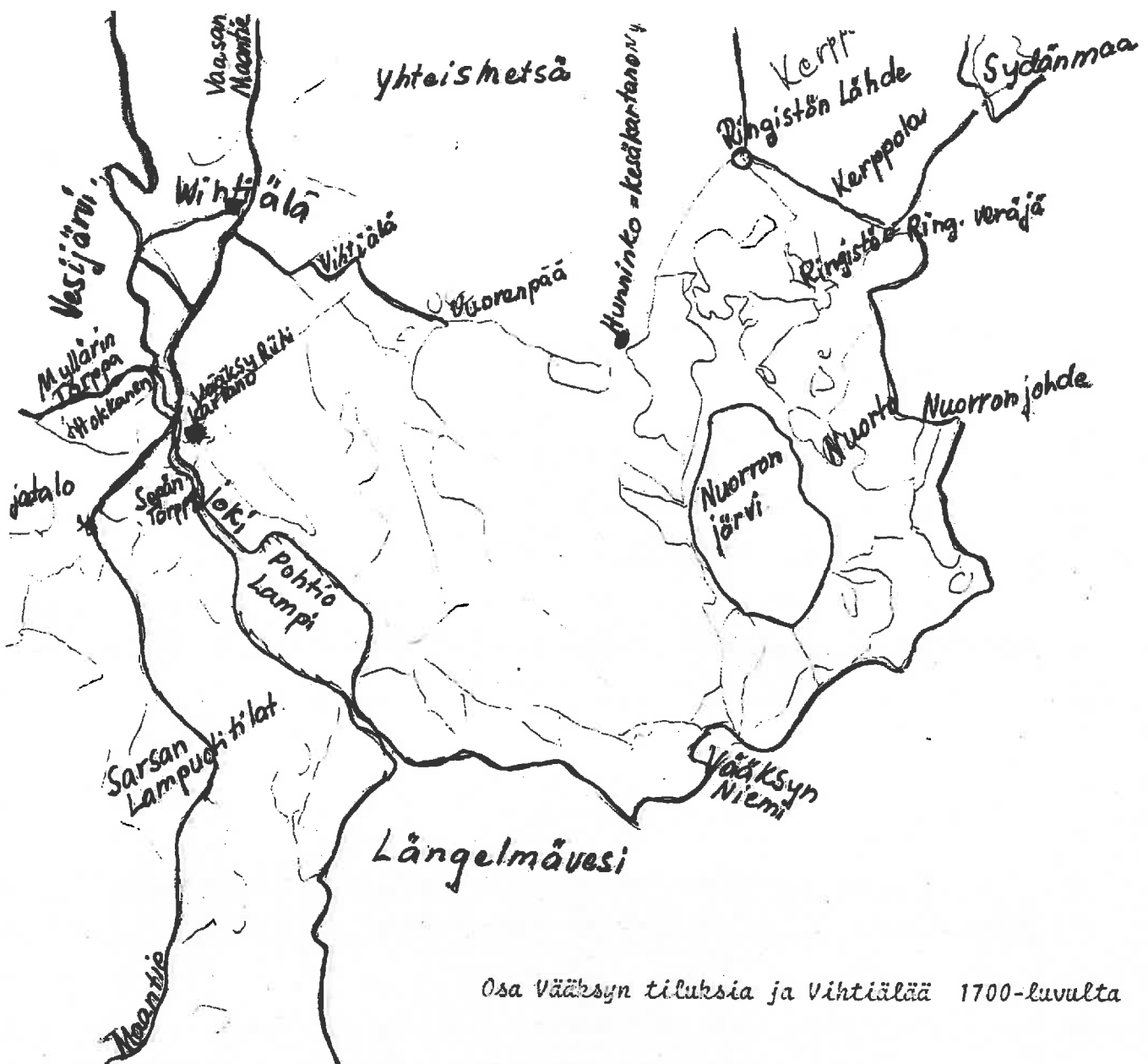
Maunu II Tavast, kuten tiedämme, oli jo aikaisemmin suunnannut ajatuksen Suomen itsenäisyydestä ja luonut pohjan sen haaveen toteuttamiselle. Tämän Kustaa Vaasa heti havaitsi ja hänen poikiensa järjestelmällinen toiminta kohdistui tämän haaveen ikuiseen hautaamiseen. Ainoa asia, mistä nämä olivat yksimielisiä ja -tuumaisia johdonmukaisesti. Tämä huipentui tuohon tarpeettomaan nuijasotaan, jonka Kaarle Herttua organisoii.

Kustaa Vaasan toimet onnistuivat ja Suomi köyhtyi. Talonpoika köyhtyi ja Vihtiälän talo oli konkurssin partaalla. Silloin Kustaa-kuningas näki, että ryöstettävää ei enää ollut muuta kuin aatelistolla. Talonpoikien maahan oli se, josta maksettiin veroa kuninkaalle, aatelisto oli verovapaa. Tarkoitin rälssi-maata.

Kun Vääksi perustettiin, se käsitti viisi taloa kun kylässä oli alunperin kahdeksan. Sitten hävisi kaksi taloa Vääksyn kylästä, ei siis maksanut veroa muut kuin Vihtiälä ja sielläkin oli verorästejä. Kun Kustaa tämän huomasi, hän saapui kiiruusti ottamaan selvää asiasta. Aatelisto varasti talonpoikien maita kun ne eivät kyenneet maksamaan verojaan. He maksoivat ne kolmen vuoden verorästit ja liittivät maat omiin tiluksiinsa. Ja Kustaa salli sen ovelasti - aikansa. Niin teki myös Kustaan hyvä ystävä Jöns Vestgöte, Vääksyn silloinen omistaja.

1953 olen merkinnyt muistiin kansantarinan, joka kuuluu näin: Ruotsin kuninkas oli mennyt tuntemattomana Vihtiälään yösijaa pyytämään. Siellä oli leskiemäntä valittanut ettei ollut mistään lähettää miestä Vääksyyn veropäiviä tekemään, jolloin matkamies oli tarjoutunut seuraavana päivänä menemään, mutta oli nukkunut myöhään ja mennyt työhön vasta 11 aikaan päivällä. Vouti oli moittinut miestä ja sanonut, että tule huomenna uudesta työhön kello 4. Mies oli silloin halunnut puhutella isäntää, mutta vouti oli sanonut että tarvitsee olla lupa. Kuningas oli silloin näyttänyt sinettinsä ja sinä päivänä oli Vihtiälän vero maksettu.

Kangasalan historia kertoo jotenkin näin: Kun Kustaa Vaasa sai todistuksen siitä, että Jöns Vestgöte oli ottanut haltuunsa talonpoikien maata, hän ahdisti ystäväänsä niin, että tämä hikoili verta ja kuningas pakotti tämän testamenttaamaan Vääksyn itselleen. Niin tuli Vääksystä kuninkaan omaisuutta. Mutta mitään todisteita ei ole olemassa tästä "valtiovierailusta".

Osa Vääksyn tiluksia ja Vihtiälää 1700-luvulta

PÄÄSTÖ-TODISTUS

N° 127.

Tarkkampuja Nestor Nestorinpojalle.

7:ssä, Hämeenlinnan Suomen tarkkampuja-pataljoonassa

Nestor Nestorinpoika

joka on syntynyt 25 p:nä Touko kuuta v. 1871, Hämeen
läänin Pikkalan pitäjän Naisten-
matkan kylässä asuvan Toyyperi Nestorin
poika joka kutsunnan
perusteella on

otettu palvelukseen

tähän pataljoonaan 1 p:nä Marras kuuta v. 1893.

L

Nestor Nestorinpoika

joka palvelus aikansa pataljoonassa on osoittanut ovallista
käytöstä, jai merkin maininta arsipinnisella 1875, sekä 2-palk-
San- yleisampumisesta määräämättömällä ajalla 1896.

L

Nykyään päättyneen palvelusajan perästä vapautetaan täten Tarkkam-
puja Nestor Nestorinpoika palveluksestaan pataljoonassa ja siirretään
Reserviin, ollen velvollinen Asevelvollisuuslain 19 §:n mukaan
uudelleen saapumaan, kutsunnan jälkeen palvelukseen vakinaisessa väessä.

Hämeenlinna Loka kuun 11 p. 1896.

M u i s t. Palvelusaikana osottua kytöstä arvestellaan joko ovalliseksi, lyvähiksi, tahi epättyydyttäväksi. Tyydyttävään

Pataljoonan Täällikkö:

Överst:

C. A. ...

Pataljoonan Adjutantti:

M. ...

Raimo Vasara

Laatimieni sukupuiden synnyistä

Sukututkimuksissamme meillä kaikilla harrastajilla ovat tavoitteemme, niin myös minulla. Aloittaessani ne tosin olivat melko erilaiset kuin nyt. Ajan edetessä isäni suvun - Vasaran - rinnalle nousi äitini, vaimoni äidin ja isän suku, isäni äidin suku ja kaikista näistä syntyneiden "emäntien" sukuhaarat. Aineistoa alkoi kertyä jos jonkinlaista, mutta kaikki suvut olivat alinomaisista täydennysyrityksistäni huolimatta siinä määrin keskeneräisiä, ettei mielekkäitä kokonaisuuksia saanut syntyään. Asiat alkoivat järjestyä vasta isäni äidin - Hujun - sukua tutkiessani ja siihen liittyvää sukupuuta laatiessani. Samalta pohjalta laadin, kuten myöhemmin selostan, muistakin aineistoistani edellisen kaltaisia ryhmitelmiä sukupuiden muotoon. Aineistot järjestäytyivät siinä ohella huomattavasti havainnollisempaan muotoon.

Tutkijan mieltä lämmittää ja innostusta lisää jokaisen tapaamansa näistä asioista kiinnostuneen henkilön kanssa keskusteleminen, perimä- ja nykytietojen kyseleminen. Niiden henkilöiden kannustuksen innoittamana aloin Mouhijärven Rienilän kylän Vasaran suvun vaiheiden lisäksi tutkia saman pitäjän Iirolan kylän Skinnarin talon sukua. Molemmat suvut olivat samoilla paikoilla ainakin 1600-luvun puolivälistä alkaen edellisen luopuessa tilasta 1930-luvun pulakautena, jälkimmäinen vuoden 1865 nälkävuotena - tosin molemmat asuivat tiloillaan vielä parikymmentä vuotta luopumisen jälkeen ns. syytinteillä. Vasara oli kuudes Rienilän yhtämonen talon tiiviiseen ryhmään Tupurlajärven eteläpuolen törmään rakennetuista taloista; muut olivat Pyy, Sirkka, Perttuli, Räksi ja Halla. Mouhijärven ollessa aluksi Mikaelin kappelina, osa Sastamalan suurpitäjää, kuuluivat talot ns. Rando friedringiin, siis Rantoon neljännekseen. Skinnari puolestaan oli Mätikköjärven eteläpuolella Iirolan kylässä, kuuluen puolestaan Selkeen neljännekseen, jota hallitsi Porin

rykmentin komentaja saman järven rannalla sijainneesta everstin virkatalostaan.

Vasaran nimi on säilynyt, leviten laajalti suvun miespuolisten jälkeläisten mukana. Skinnari sitävastoin on hävinnyt suvun jokaisen pojankin muuttaessa kotoa pois lähtiessään nimensä uuden asuinpaikan mukaan: monastikin samalla henkilöillä saattoi olla 4-5 sukunimeä elämänsä aikana.

Vaimoni isänkin sukujuuret lähtevät samoilta seuduilta Rienilän ja Iirolan väliin jäävästä Lampisten kylästä. Kirkonkirjojen mukaan kylän Penttilän talon tytär avioitui sinne muuttaneen sotilaan Peter Hackmanin kanssa 1700-luvun lopulla. Poika Mätts Orre puolestaan jatkoi sotilaana naapurikunnassa Karkussa. Tämän lapsi Esa aloitti suvun maanviljelysammatin naituaan Iposen tyttären ja saatuaan torpan, sukunimi tuli sen myötä - Kavenala. Ainoana lapsena hän pelasti suvun jatkumisen. Hänen lapsistaan vanhin - Johan Wilhelm - muutti ensin lampuodiksi Suoniemen Tyrisevän Runkalle, josta vaimonsa sekä kahden tyttärensä ja vanhimman - isänsä mukaan Johan Wilhelmiksi ristityn - poikansa kanssa Hämeenkyrön Jumesniemen kylän Kujanpään sotilasvirkataloon myöskin lampuodiksi. Poika sai tilasta torpan, jonka nimi on Lahti. Nykyinen omistaja on hänen poikansa, vaimoni isä. Suvusta olen piirtänyt oman sukupuun.

Tutkiessani vaimoni äidin juuria päädyin useaan eri naapurikuntaan Suodenniemelle, Ikaalisiin ja Ylöjärvelle. Suvun nimenä oli Mäkinen aiemmin Peltonen, alunperin Peltoniemi. Vaimot olivat Mäkelästä, Nimeltä vain muutamia mainitakseni.

Varsinaisen vauhdituksen tutkimuksiini sain noin vuosi sitten, joljoin ryhmä isäni äidinpuoleisia serkuksia eri puolilta Suomea kokoontui tunnustelemaan, voitaisiinko suvun elossa olevia henkilöitä saada muodostamaan laajempaa kiinteätä kokonaisuutta. Minutkin, jonka tiedettiin suvun asioita jonkin verran tutkineen, oli kokoonkutsuja tätini Helmi Tarkki, saanut osallistumaan tuohon Sillanpään maisemaan - Hämeenkyrön Laitilan kylään - kotiinsa järjestämäänsä alkukeskustelukokoukseen. Tuosta tilaisuudesta eteenpäin olivatkin kaikki vapaa-aikani täystyöllistettyjä yksinomaan Hujun suvun asioiden vuoksi, miltei Kelhon kevätjuhlaan asti.

Tavatessani henkilöitä, joiden kanssa puheet ennenpitkää luisuivat sukututkimukseen, kuulen heidän esittävän samankaltaisia kysymyksiä; niissä tiedustellaan: "Kuinka pitkällä sinä olet tutkimuksissasi" tai "Montako sukupolvea taaksepäin olet päässyt?" Monella on tieto kylläkin esi-isistään taaksepäin ainakin kirkonkirjojen kattamalta ajalta, mutta nykyaika pysähtyy miltei pikkuserkkuihin. Olenkin alkanut sanoa heille tutkivani nykyisin toistaiseksi vain sukujen leveyksiä. Leikillinen ilmaisuni on tavallaan totta, sillä nyt tämä uusi Hujun suvun haaste asetti uudet vaatimukset: tutki ensin taaemmaksi ja sitten n. 5 polvea nykyajasta perusteellisemmin. Oli tullut aika opetella uudet menetelmät.

Kokous oli rajannut Hujun suvun täydellisen jälkeläisluettelon Kristian Absalomien ja Karoliinan jälkeläisiin eli ns. X polvi ja siitä nuoremmat. Henkilöitä noin 120 vuoden ajalta. Paljon heitä on ollut. Kuinka moni elää? Miten heidät kirjataan? Siinä kysymyksiä, miten myös järjestetään yhteistapaaminen ja milloin? Kaikki alkoi järjestyä, tuon ensikertaa kokoontuneen pienen ryhmän pohtiessa vastauksia mielestäni erittäin hyvin; liekö syynä ollut aktiivista ennakkotiedostoa hankkinut kokoonkutsuja.

Tällainen Hujun suvun ensimmäinen, edellisiä laajempi tapaaminen lyötiin lukkoon toteutettavaa päivää, pitopaikkaa ja tarjoiluakin myöten tämän Hämeenkyrössä Tarkilla kokoontuneen ryhmän ensimmäisessä kokouspöytäkirjassa. Ja se päätettiin toteuttaa siten, että lähetettäisiin kutsu kaikille elossaoleville jäsenille osallistumishalukkuutta tiedustelevalla kiertokirjeellä.

Kokoontuminen tulisi olemaan v. 1985 kesäkuun 8. päivänä ja kokoontumispaikkana Lempäälän Kelhossa sijaitseva suvun jäsenen Maino Savelan kartano. Kaikille tarjottaisiin ohjelman, seurustelun yms. lisäksi ruoat ja kahvi ja maksuksi osallistujilta 80 mk. Kaikki näytti selvältä, ei ollut muuta epäselvää kuin osallistujien suvun elossaolevien jäsenten nimet ja heidän halukkuutensa.

Miten selvittää noin puolessa vuodessa kaikki henkilöt, saada osoitteet, kysyä osallistuminen yms? Siitä alkoivat ongelmamme. Jaoimme suvun kantavanhempien lasten mukaan 9. osaan: 9 lasta oli

jatkanut sukua. Nimesimme ns. yhdyshenkilöt jokaiselle sukuhaaralle. Heille annettiin tehtäväksi edelleentiedotus ja mahdollisimman tarkka oman sukuhaaransa henkilöluettelon laadinta. Tämäkään ei ollut tällä selvä, koska sukuhaaroista kaksi oli Amerikassa kokonaan, yhdestä haarasta osa oli Austraaliassa, osa Uudessa Seelannissa, Saksassa ja Ruotsissa. Loppujen lopuksi tiedottaminen kuitenkin onnistui, sen osoitti Lempäälässä kauniiksi kevätlauantaiksi osunut kohtaamisemme, jonne myös Amerikan ja Austraalian haarat olivat lähettäneet edustajansa meidän noin 200 muun osanottajan lisäksi.

Koko tämän joukon kirjaaminen annettiin huolekseni kuin myös muodostuvan sukupuun laadinta. Nimiä alkoi saapua, osaset alkoivat hahmottua, mutta paljon oli vielä epäselvää: oli vaikeaa käsialaa, henkilöitä, joista ei tiennyt, kenenkä lapsia he olivat, puuttuvia nimiä, joita ei osannut kaivata, ennen kuin aikojen kuluttua, enhän tiennyt, ketä kaipasin. Asian edistyessä aloin ottaa selville eri sukuhaaroihin kuuluvien osoitteita tai puhelinnumeroita ja kirjeillä ja soitellen asiat selkenivät lisää. Kun koossa oli yli 600 nimeä, tuli sukupuun teon vuoro. Millaisen? Olin nähnyt niitä useita, joista yhtään tähän soveliaista en kuitenkaan halunnut toteuttaa. Halusin saada ensinnäkin järjestelmän, joka olisi yksilöllinen jokaista siihen merkittyä henkilöä kohtaan, ja jota voisi täydentää muiden osien muuttumatta jokaisen haaran kohdalta tarpeen mukaan. Samalla sukupuun henkilösymbolien tulisi ilmaista heti henkilöiden keskinäiset sukulaisuussuhteet ja ikäjärjestyksen. Valitsin erikokoiset ympyrät henkilösymboleiksi, koska ne tuntuivat parhaiten voivan ilmaista em. asioita. Valmiissa sukupuussa haarojen järjestys, ympyröiden koko ja sijoittelu ja niissä olevat nimet - nämä kaikki ilmaisevat henkilöiden keskinäisen sukulaisuuden ja ikäjärjestyksen ja täsmäävät suvun kirjaan, jossa henkilön kohdalla on samat numeromerkinnät.

Tein sukupuusta aluksi lyijykynäversioita A 2 paperikoolle, ennenkuin päädyin lopulta tähän miltei nykyiseen, tosin täydennystietojen tullessa kolmasti muuttamaan versioon. Sukupuun on siihen verrattuun työhön nähden laaja toimenpide, joka yhtenä kappaleena kuitenkin antaa iloa varsin suppealle piirille. Niinpä päätin monistaa sen. Aikataulumme oli siinäkin tuo sukukokous. Suoritin piirustuksen kuultopaperille tushilla lyijykyätyö pohjakuvana. Tämän puolestaan

varjostelin puun hahmoon piirustus grafiittikynällä. Näin aikaansaatu tulos olisi jo nyt valmis valopioiden ottoon. Kuitenkin grafiitti pinnassa aiheuttaisi kopiokoneen tuhriintumisen sekä ajan myötä piirroksen vaalenemisen, joten otatutin siitä ensin ns.läpinäkyvän muovikopion. Tätä sitten käytettiin paperikopioiden ottoon. Muovikopiota voi tushilla vielä täydentääkin, kuten suvun tietojen muuttuessa minun usein on täytynyt tehdä, mutta pois siitä ei kohtia saa; jos on tullut virheitä, ei auta muu kuin piirtää uusi tushattu versio, jälleen muovi jne. Tätä riittää; tosin jokaisen pienen muutoksen vuoksi en uutta tee, vaan kerään useamman muutoksen ja vasta sitten toteutan korjaukset. Haluttaessa kaunista, kestäväää mahdollisesti tauluna käytettävää sukupuuta voi kopion teetättää valkoisella pohjalla muovikopiona. Tällaisen lahjoitimme myös sukukokouksen isännälle tauluksi kehystettynä muistoksi suvulta.

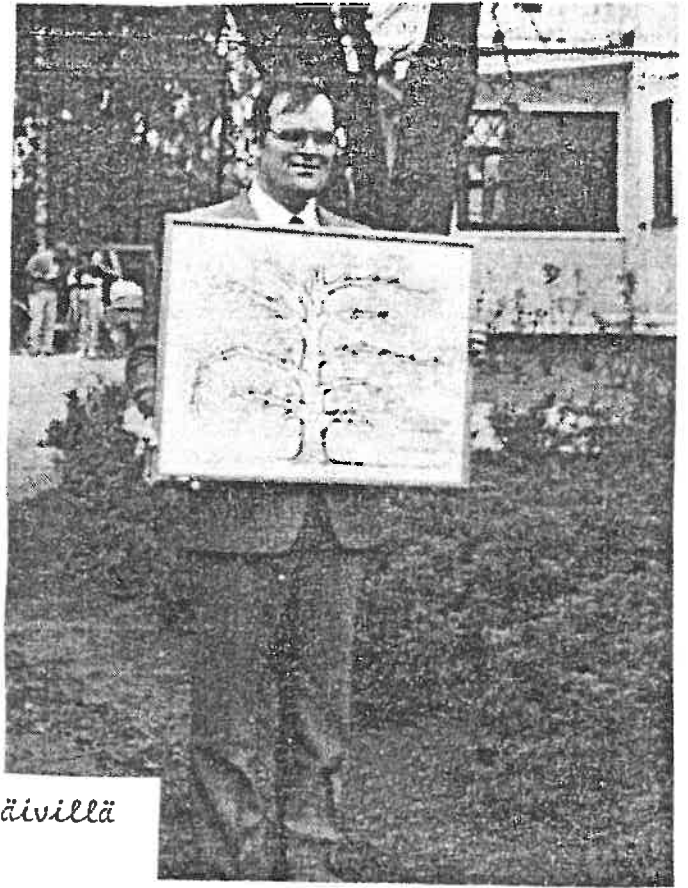
Saatuani mielestäni onnistuneen osittain kuusikin sukupolvea sisältävän järjestelmän puulle järjestykseen ensin Hujun suvun osalta, olen piirtänyt samalla metodilla Skinnarin ja Kujanpään ja Uudenokan puut viimeksimainitussa käytin pohjatietona Viljo Uusinokan kirjaa, muut, kuten työn alla olevan Vasarankin sukupuun lähdeaineiston olen kerännyt pääpiirteissäni itse eri arkistoista ja pappiloista täydentäen niitä sukujen muilta tutkijoilta saamillani osasilla. Yhden kappaleen kustakin sukupuusta olen jättänyt Tampereen seudun sukututkimusseuran haltuun vapaasti tarkasteltavaksi.

Orpanassa no 2/1985 kirjoitti Viljo Uusinoka artikkelin "Sukuselvitys Houhijärven Uusinokan suvusta". Artikkelin perustui hänen julkaisemaansa sukuselvitykseen "Taavetti Vilhelm Uusinokan jälkeläiset ja esivanhemmat alkaen vuodesta 1540".

Tähän selvitykseen perustuen Raino Vasara on tehnyt seuraavalla aukeamalla olevan sukupuun niiden periaatteiden mukaisesti kuin hän oheisessa artikkelissaan kertoo.

Hujun suku kokoontui kesäpäiville 8.6.1985 suvun jäsenen Maino Savelan omistamaan Kelhon kartanoon Lempäälässä.

Päivien ohjelmassa oli mm. Hujun sukuseuran perustamiskokous, jossa sukuseuran johtoon valittiin eri sukuhaarojen edustajina Kari Huju, Helmi Tarkki, Veijo Huju, Unto Huju, Maini Haapanen, Aune Laurila, Aulikki Ala-Marttila, Elma Salminen ja John I. Huju. Päivien muusta ohjelmasta mainittakoon tutustuminen suvusta tehtyihin sukuselvityksiin ja Raimo Vasaran valmistamaan sukupuuhun sekä läsnäoleviin suvun jäseniin, joita oli saapunut mm. USA:sta, Australiasta, Ruotsista sekä eri puolilta Suomea. Osanottajia oli kaikenkaikkiaan yli 200.

Raimo Vasara ja Hujun sukupuuhuvun kesäpäivillä Lempäälän Kelhossa.

Päiviö Mäkelä ja Emil Cedercreutzin jarruton polkupyörä. Kuva seuran kevätretkeltä, kuvakulma Pasi Kuusiluoma

Tatu Leinonen

Kainuun Leinosten vaiheista 1550 - 1730

Leinosten suvun juuria voidaan seurata 1500-luvun puoliväliin saakka voudintileistä, henkikirjoista ja rippikirjoista. Tätä aikaisemmat tiedot ovat satunnaisia ja pääasiassa talojen ja paikannimiin perustuvia.

Leinosten suku on joka tapauksessa ollut merkittävä talonpoikaissuku Varsinais-Suomessa, Savossa, Kainuussa ja Kemijokivarressa jo usean vuosisadan ajan.

Väestölaskennan mukaan Leinosia oli Suomessa vuonna 1970 9815 henkeä ja kesällä 1983 11.676, joten keskimääräinen kasvu oli 1,5 prosenttia vuodessa.

Professori Tatu Leinonen pitää esitelmän tänään sunnuntaina Leinosten sukukokouksessa Paltamossa.

Vaikka Leinonen-nimen esiintyminen on suhteellisen yleistä, voidaan kysyä, ovatko kaikki Leinoset sukua keskenään. Itse olen taipuvainen näin uskomaan Savon ja Kainuun Leinosten osalta. Pohjanmaalla on tilanne saattanut olla erilainen. Kun Pohjanmaalla sukunimi on omaksuttu talonnimien mukaan, ovat Leinolain isännät olleet Leinosia. Tosin on käynyt myös toisinpäin; kun Leinonen on muuttanut Siiran taloon, on hänestä tullut Siira tai Häikiön taloon, niin hänestä tuli Häikiö.

Leinonen-nimi on muodostettu -nen päätteellä Leino-kantasanasta. Leinonen esiintyi vielä 1600-luvun lopussa muodossa Leinoinen. Leino-sanana rinnakkaismuotoina pidetään sanoja Leina, Leiniä, Leinakka ja Leinikka, joiden merkitys on suomen kielestä hävinnyt.

Professori Tatu Leinonen on ystävällisesti antanut luvan julkaista Leinosten sukuseuran perustavassa kokouksessa Paltamossa 11.8.1985 pitämänsä esitelmän Orpanassa. Esitelmä on julkaistu Kainuun Sanomissa 11.8.1985.

Useat kielentutkijat mainitsevat Leino-sanana virolaisen merkityksen suru, murhe, surullinen, murheellinen tai näiden lisäksi Karjalan murteessa esiintyvän merkityksen hiljainen. Suomen sukukielistä mordvan kielessä Leine tarkoittaa pientä jokea, puroa tai ojaa.

LEINOSSET ENNEN VUOTTA 1550

Varhaisimmat viitteet Leinosten esiintymisestä perustuvat paikan-nimiin. Keskiajalla 1230-luvulla rakennettiin kirkko Nousiaisten pitäjän Leinäisten kylään. Vielä vuoden 1540 kirjassa oli Leinäinen omana piirinään Nousiaisten kirkkopitäjän Pöytyän nimismiespiirissä. Nykyisin Leinäinen kuuluu Vahtoon.

Toinen jo keskiajalla Leinosten asuinpaikkana ollut seutu on Pirkanmaa. Tampereen lähellä Messukylässä on Leinola-niminen kylä ja nykyisin myös rautatiepysäkki. Vanhin nimeltä tunnettu henkilö lienee Antti Leinoinen, joka Pirkanmaan lautamiehenä v. 1439 oli esittämässä uskollisuuden vakuutusta Ruotsin kuninkaalle ns. Davidin kapinan jälkeen.

Toinen tunnettu henkilö oli Heikki Leino, joka toimi v. 1514 Hyhkyssä laamanninkäräjien lautamiehenä. Ensimmäisten veroluetteloiden mukaan v. 1540 oli Leinolalan kylän viidestä talosta kahdessa Leino-niminen isäntä. Mikkolassa asui Mikko Leino ja Tuomaalassa Matti Heikinpoika Leino. Leinosten nimestä on jo tällöin jäänyt -nen pääte pois ja myöhemmissä 1500-luvun lopun luetteloissa jo koko sukunimi. Messukylän Leinolasta on asutus levinnyt kylän takamaille Teiskoon ja myös Pohjanmaalle Tyrvälle.

Mikkelin seutu on ollut suvun alkukotina Etelä-Savossa. V. 1571 hopeaveroluettelossa suku oli nykyisen Mikkelin läänin alueella suuresta muuttoliikkeestä huolimatta toiseksi suurin suku, johon kuului 36 perhettä. Visulahdella eli nykyisessä Mikkelissä asui 12, Pellosniemellä 9, Juvalla 14 ja Säämingissä 1.

Jo 1500-luvulla Leinosia muutti useita perheitä nykyiseen Keski-Suomeen sekä Karjalaan. Karjalassa Leinonen esiintyy 1500-luvulla muodossa Leiniäinen Kivennavalla, Jääskessä, Lappeella ja Muolaassa.

Vatjanviidenneksen veroluettelossa 1550-luvulla mainitaan Muolaan Leiniälän kylä.

UUDISASUTUKSEN AIKAA

1500-luvun loppupuoli oli epävakaata ja paikoin sekasortoista aikaa. Leinosten määrä Suur-Savossa oli suhteellisessa laskussa johtuen lähinnä muuttoliikkeestä pohjoiseen ja itään.

Silloisen Rautalammin pitäjän alueelle nykyiseen Laukaaseen asettui kaksi perhettä. Kuusveden kylän Peltotaloa (aluksi Leinola) asutti Jussi Leinoinen 1552 lähtien. Jussi oli nimismiehenä 1552-1579, hänen poikansa Olli 1580-89 ja pojanpoika Matti 1590-1605.

Matti Leinoinen oli Nuijasodan aikana Laukaan nuijamiesten päällikönä kirkkoherra Erkki Markuksenpojan avustamana. Nyystölän taistelussa Laukaan nuijamiehet hävisivät Klaus Flemingin huoveille, mutta Matti Leinonen säilyi taistelussa hengissä.

Kuusveden kylällä asuu Leinosia vielä nykyäänkin. Toinen talo, jossa oli Leinoinen isäntänä, oli Haapa-Vatjalankylän Vatia. Vatian ensimmäisiä Leinoinen-nimisiä isäntiä olivat Pekka 1564-97, Jussi 1598-1605 ja Pekka 1606-33.

KAINUUSEEN KIVESJÄRVELLE

Paltamoon Leinoset saapuivat ensimmäisten joukossa, kun Oulujärven erämaata asutettiin Kustaa Vaasan aikana 1550-luvulla. Kivesjärven Leinolan isäntänä oli Tapani (Staffan) Leinoinen 1555-77 ja hänen jälkeensä Tapanin poika Mikko 1578-84. Vihollinen poltti Leinolan rappa-sotien aikana 1583 ja Mikko pakeni seuraavana vuonna perheineen Savoan, todennäköisesti kotiseudulle Juvalle.

Toinen alkuvaiheen muuttaja oli Kongasjärven Heikki Leinoinen, joka ilmeisesti asui sodan aikana Pohjois-Savossa muonamiehenä ja lienee sama Heikki, joka sodan jälkeen palasi silloiseen laajaan Vuotto-lahden kylään.

Kiehimänsuussa asui Lauri Leinoinen, jonka talo poltettiin 1578.

Neljäs 1500-luvun isännistä on Paltaniemellä asunut Paavali Leinoinen, jonka vaiheista sodan aikana tai sen jälkeen ei tiedetä mitään. Paavalin talo poltettiin 1578.

Kemijokivarressa Koivukylässä tavataan 1591 lähtien asumasta Heikki Leinoinen. Perimätiedon mukaan Heikki tuli seudulle Kainuusta. Heikin jälkekäisiä tavataan vieläkin seudulla.

ASUTTAMISEN TOINEN VAIHE

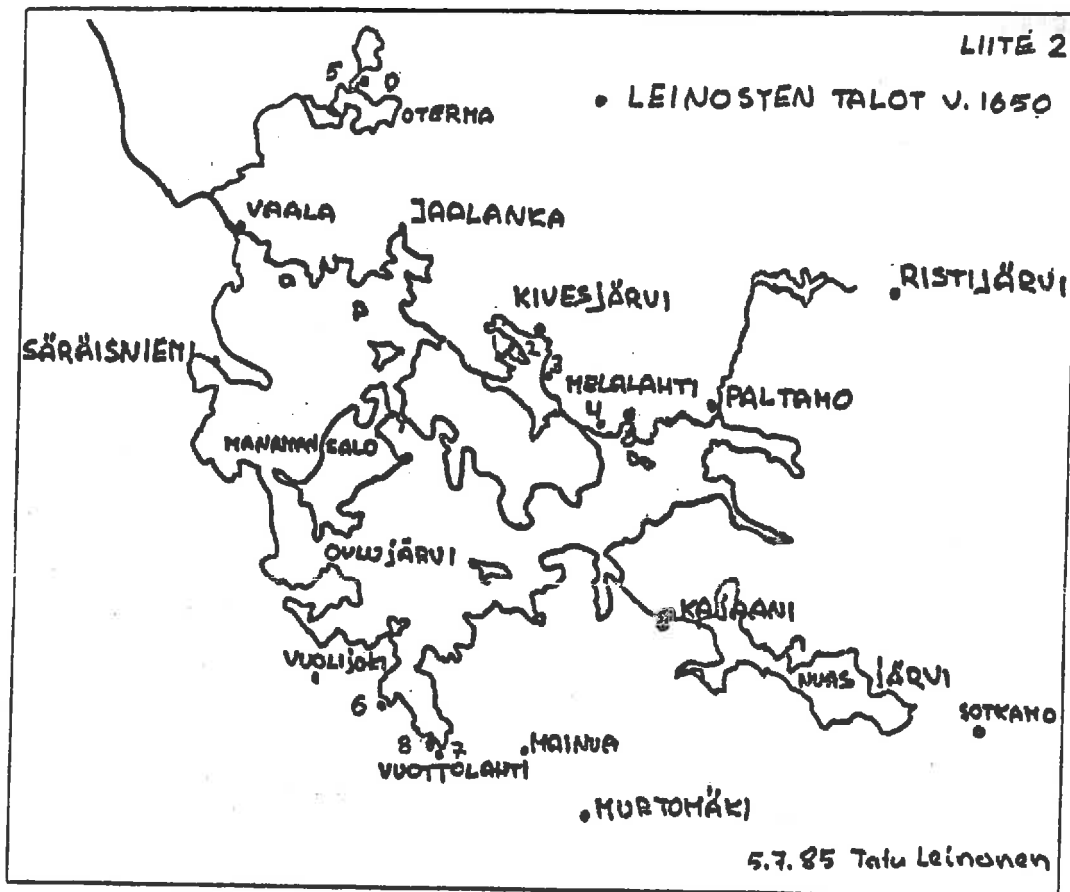
Pitkälliset sodat päättyivät Täyssinän rauhaan 1595, jolloin Kainuu tunnustettiin Ruotsiin kuuluvaksi. Kainuu oli täysin hävitetty ja ihmiset paenneet seudulta. Vuosien 1584-1604 väliseltä ajalta ei ole säilynyt voudintilejä sen paremmin kuin muitakaan luetteloita Kainuusta. Vuonna 1605 voudintileissä esiintyy vain kaksi Leinosta talollisina: Kivesjärven Juho (Jöns) Leinoinen ja Vuottolahden Heikki Leinoinen. Pääasiassa heidän jälkeläisittäin on kasvanut Pohjois-Suomen suuri Leinos-suku.

Jo 1620-luvulla oli Kainuussa kuusi talonpoikaa, joiden sukunimi oli Leinoinen; Kivesjärvellä kaksi sekä Vuottolahdessa, Vuolijoella, Mainualla ja Vihtamossa yksi.

Tarkempi kuva Leinosten määrän kasvusta saadaan, kun tarkastellaan vuoden 1650 tilannetta. Kainuun 41 kylästä neljässä asui Leinosia isäntinä. Luonnollisesti näiden lisäksi Leinosia oli itsellisinä ja huonemiehinä eri kylissä. Seuraavassa taulukossa 1. on lueteltu isäntinä olevat Leinoset kylittäin vuonna 1650 ja vastaavat talonniemet 1900-luvun alkuun mennessä. Taulukon numerot viittaavat oheiseen karttaan.

Taulukko 1. Leinoset 1650:

Kivesjärvi: 1) Juho Leinoinen Piskusenniemi, Leinola, Haataja
 2) Sigfrid Leinoinen Piskusenniemi, Pääskönniemi-Niemelä 3) Pekka Leinoinen Virpiniemi-Virpelä
 Melalahti 4) Pekka Leinoinen Parkkila-Leinola
 Säräisniemi, Oterma 5) Yrjö Leinoinen Tulliola, Koukkari
 Vuolijoki, Vuottolahti 6) Simo Leinoinen Vimpelinsuu, Suutarila, Vimpeli 7) Nuutti Leinoinen Vuottojoki, Leinola 8) Yrjö Leinoinen Vuotto-ojansuu, Junttila, Väisälä, Kontiola.

1650-luvulla Leinosia asui Kivesjärvellä, Melalahdessa, Otermalla ja Vuottolahdessa

Taulukosta havaitaan, että isäntien määrä oli viidessäkymmenessä vuodessa kasvanut kahdesta kahdeksaan. Selvät asutuskeskittymät ovat Kivesjärvellä ja Vuottolahdessa. Melalahden Pekka Leinoinen siirtyi vuonna 1636 Kivesjärveltä Melalahteen. Martti Siiran mukaan Oterman Yrjö Leinoinen oli lähtöjään Vuottolahdesta ja siirtyi myöhemmin Jaalangan kylälle Esko Koukkarin taloon, jota sittemmin on kutsuttu Leinolaksi.

ISONVIHAN JÄLKEEN KAINUUSSA

1600-luvun suotuisan kehityksen Kainuussa katkaisi Isoviha 1713-21. Isonvihan aikana taloja poltettiin ja ihmiset pakenivat piilopirteille. Pako oli omiaan edistämään Paltamon ja Sotkamon pitäjien syrjäkyläen asuttamista.

Vuodesta 1731 lähtien on säilynyt kirkonkirjoja, joides perusteella on helpompi seurata perheiden kehittymistä.

Voudintileissä ja henkikirjoissa ei useinkaan ole mainittu muuta kuin isäntien nimet. Vaimot esiintyvät vasta 1600-luvun lopun kirjoissa, mutta alaikäisiä lapsia ei mainita niissäkään.

Olen laatinut seuraavan taulukon Leinonen-nimisistä isännistä vuosien 1731-44 rippikirjojen perusteella. Talonnimi vastaa myöhemmin 1700- ja 1800-luvulla käytössä ollutta nimeä.

Taulukko 2. Leinoset 1731

Paltamo: 1) Matti Leinonen lukkari

Kivesjärvi: 2) Johan Jönssinpoika Leinonen Leinola 2, Pääskönniemi
3) Antti Jönssinpoika Leinonen Leinola 3, Leinola 4) Pekka Pekanpoika Leinonen Leinola 8, Virpelä 5) Matts Jönssinpoika Leinonen Leinola 7, Petäjälähti

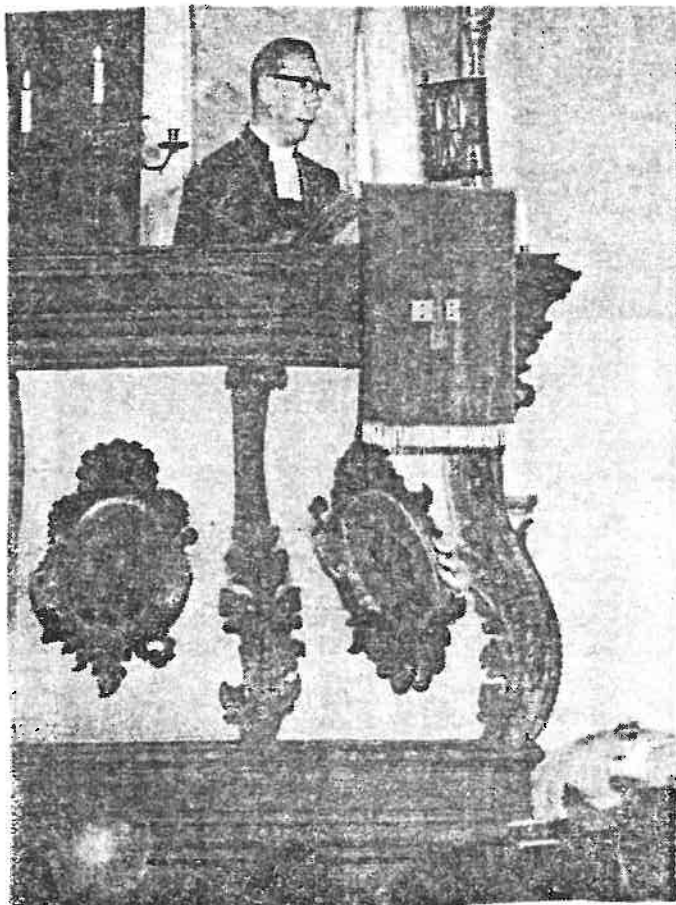
Melalahti: 6) Matti Matinpöika Leinonen Leinola 8, 7) Pauli Matinpöika Leinonen Leinola 12, 8) Yrjö Juhonpoika Leinonen Ahola 14

Mainua, Murtomäki: 9) Yrjö Leinonen 10) Pekka Leinonen

Jaalanka: 11) Yrjö Leinonen Leinola 4

Hyrylänmäki (Kiehimänsuu): 12) Pekka Leinonen

Leinoset ovat palanneet Isonvihan jälkeen samoihin kyliin, missä he olivat ennen vihollisuuksia. Kivesjärven isännät ovat ilmeisesti sukulaisia keskenään. Melalahden Matti ja Pauli Leinonen ovat Aholan Yrjön serkkuja.

Jumalanpalvelus Paltaniemen kuvakirkossa 11.8.1985.
Saarna: emerituspiispa Hannes Leinonen

Lähteitä:

Siira Martti: Lainosten suvun osuus Oulujärven asutuksessa, Kaleva 16.10.1983

Keränen Jorma: Kainuun asuttaminen. Studia historica, Jyväskyläensis 28, Jyväskylä 1984.

Leinosten sukukokous pidettiin Paltamossa sunnuntaina 11.8.1985. Kokouksen aloitti jumalanpalvelus Paltaniemen kuvakirkossa. Sen jälkeen siirryttiin Paltamon seurakuntataloon, jossa pidettiin Leinosten sukuseuran perustava kokous. Seuralle hyväksyttiin säännöt ja valittiin hallitus, jonka puheenjohtajaksi tuli Juuso Häikiö, varapuheenjohtajaksi Tatu Leinonen ja sihteeriksi Tapio Leinonen. Leinosten sukuseura kokoontuu seuraavannan kerran Kainuun opistolla ensi vuoden elokuussa. Seuran toiminnasta saa tietoja sihteeriltä, Kirkkoherra Tapio Leinoselta Kestilän kirkkoherranvirastosta, jonne myös Leinosten sukuselvitykset lähetetään.

Jorma Räsänen vastaa lukijoiden kysymyksiin

Sukututkijan sanastoa -
kysymyksiä ja vastauksia

Mitä tarkoittaa spann.land?

Spann = sädesmått = viljamitta = 20 kappaa.

Spann = panni.

Spanneland = panninmaa, suuruudeltaan vaihdellut vanhan peltoalan mittayksikkö, joka laskettiin pannin viljamäärällä kylvetyn peltoalan mukaan.

Spannmål = vilja.

Spannmålsparingsfond = säästöjyvästö.

Spannmålsdräng = muonarenki.

Spannmålsexport = viljan vienti.

Spannmålsmagasin = jyvämakasiini, lainajyvästö.

Mitä tarkoittaa: haudattiin koululla, med skolgång begraven?

Koulu = skola

= skolungdom, som med sång fordom biträdde vid en begravning;
sång vid begrafning; liksång.

haudata koululla, korppipa tuolle koulun kantai
harakkaiset haudan kaivoi (Kant. II 305, III 49).

Elias Lönnrot: Suomalais-ruotsalainen sanakirja.

Koulu = kansanomaisesti: hautajaisveisuu; - haudata koulun kanssa
tai koululla (Nykysuomen sanakirja).

Haudata koululla - med skolgång = Toivo Vuorela: Kansanperinteen
sanakirja = Koulunkanto - Itä-Suomi - Vainaja haudattiin koululla,
kun arkkua seurasi ruumissaatto pappi ja lukkari etunenässä hautaus-
virttä laulaen

Sjukrätt^e (1803), skiuktsrättar (1724), skiitzr (1768)

Rättare (ruots.) ja rättäri (suom) alkuaan alempi kruununpalvelija.

Rättäri valvoi kyytilaitoksen paikalliseen järjestämiseen liittyviä tehtäviä, joista talolliset joko vuorollaan vastasivat tai palkkasivat jonkun puolestaan. (Kyytirättäri).

Eräissä osissa maata kyläjärjestyksissä määriteltiin erikseen kylärättäriin tehtävät.

Rättärit toimivat myös oikeudenpalvelijoina, jossa ominaisuudessa heidän velvollisuutensa supistuivat asianosaisten ja todistajien esiinhuutamiseen käräjillä. (Huutorättäri).

Joillakin seuduilla suurehkojen maatilojen työnjohtajia ja vouteja kutsuttiin rättäriksi.

Rättärien toimet lakkautettiin 1901. (Uusi Tietosanakirja).

Råcksvarfv. (1757)

Rukkisorvari, spinnrock (ruots.) rukki, Rocken (saks.) värttinä, Wocken (saks.) värttinä, rukki.

svarva, svarvare (ruots.) sorvata, sorvari.

Tålfm (1766) lautamies, tolvman.

Linväfv. (S^{ne} linvälv.) lin, pellava, väva, kutoa.

Legokarl palkollinen, miespuolinen

Socken svarf. (1766) pitäjänsorvari

Mäst.svän. (Orisberg bruk 1763), mäst. sv. = gesäll inom bergshanteringen = kisälli vuorityön alalla.

Mästerman = skarprättare, bödel, myös hantverkare = telottaja, pyöveli, myös käsityöläinen. (Henrik Anderö: "Ordbok för släktforskare.")